

KANADA YURT DIŞI YATIRIM PROFİLİ

KANADA İŐ ORTAMI

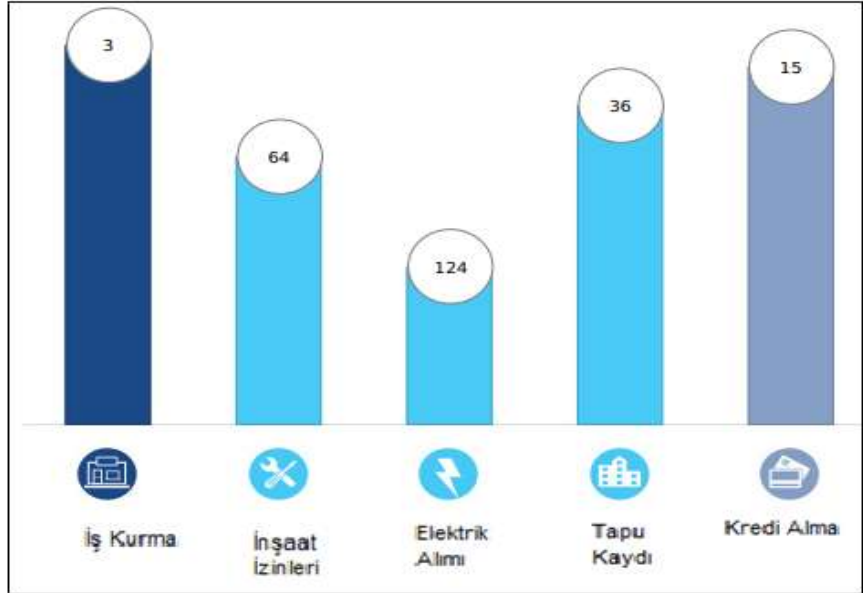
1. İő Ortamı

a. İő Ortamına İlişkin Genel Göstergeler

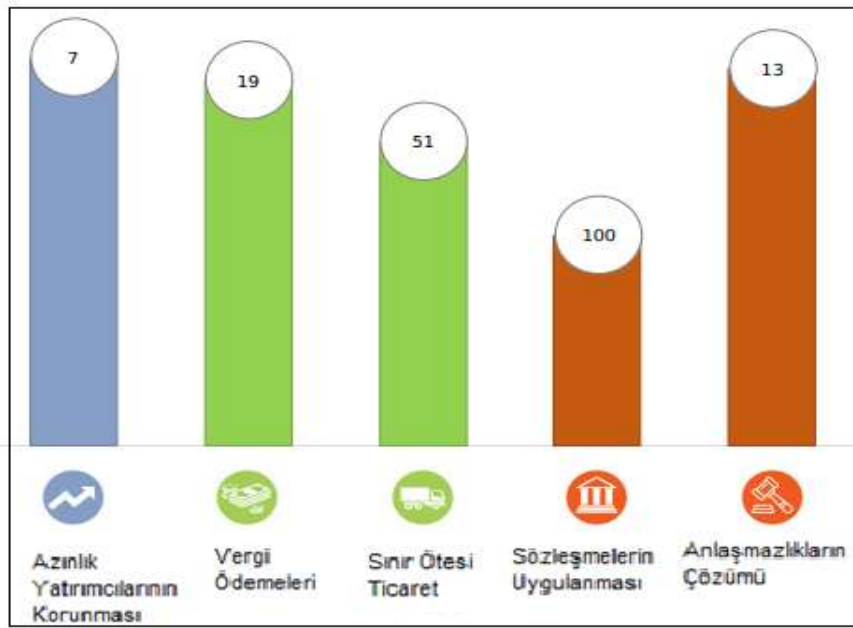
Dünya Bankası'nın Doing Business 2020 Raporu'na göre Kanada, iş yapma kolaylığı bakımından 79,6 puanla 190 ülke arasında 23'üncü sırada yer almaktadır. Diğer kriterlerdeki sıralaması ise aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Kanada, alt kriterler arasında özellikle iş kurma kolaylığı, azınlık yatırımcıların korunması ve krediye erişim başlıklarında öne çıkmaktadır. Şirket kuruluş prosedürlerinin görece hızlı ve sade olması, yatırımcı haklarını güvence altına alan yasal düzenlemelerin güçlü yapısı ve finansal sistemin gelişmişliği sayesinde firmaların krediye erişiminin kolay olması ülkenin iş yapma ortamını cazip hale getirmektedir. Ayrıca, vergi ödeme alanında dijital sistemlerin yaygınlığı iş dünyasına önemli kolaylıklar sunmakta ve işlemlerin daha şeffaf yürütülmesine katkı sağlamaktadır.

Buna karşın, elektrik bağlantılarının sağlanması ve inşaat izinleri süreçlerinde görülen bürokratik engeller ve yüksek maliyetler yatırımcılar açısından önemli zorluklar yaratmaktadır. Anlaşmazlıkların çözümü alanında yargı sisteminin güvenilirliğine rağmen davaların uzun sürmesi ve maliyetlerin yüksekliği olumsuz bir tablo ortaya koymaktadır. Sınır ötesi ticaret açısından ise güçlü lojistik altyapı ve gümrük sistemine rağmen, düzenleyici prosedürler ve sertifikasyon süreçleri zaman zaman iş dünyası için ek maliyet ve gecikmelere yol açmaktadır.

Tablo-1: Doing Business 2020 Kanada Sıralamaları

Tablo-2: Doing Business 2020 Kanada Sıralamaları

b. Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat

- Şirket Kurmak, Şube ve Temsilcilik Açmak

Kanada’da federal ölçekte şirket kuruluşunda yetkili kurum, İnovasyon, Bilim ve Ekonomik Kalkınma Bakanlığı’na bağlı “Corporations Canada”dır. Öte yandan, yalnızca tek bir eyalette faaliyet göstermek isteyen firmalar, Eyaletlerde bulunan tescil kuruluşlarına başvurmaktadır. Tüm başvurular Kanada Ticari Şirketler Kanunu (Canada Business Corporations Act) kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Şirket Türleri: Kanada’da üç temel şirket türü bulunmaktadır.

1. Şahıs İşletmeleri (Sole Proprietorships): Bir kişinin sahibi olduğu, dolayısıyla tüm borç ve yükümlülükler ile gelirin tamamen sahibine ait olduğu basit şirketlerdir.

Avantajları:	Dezavantajları:
• Kolay ve düşük masrafla kurulabilir olması, • Yasal yükümlülüklerin sınırlı olması, • Karar alma mekanizmasının sahibine ait olması, • Düşük işletme sermayesi ile işin başlatılabilmesi, • Vergi avantajları (zararın kişisel gelirden düşülebilmesi, karın düşük olması halinde vergi dilimi avantajları gibi)	• Sahibinin sınırsız sorumluluk taşıması (işletme borçlarında kişisel varlıklar da risk altındadır), • Yüksek karlılıkta, yüksek vergi dilimine girme ihtimalinin bulunması, • İşin devamlılığının, işletme sahibinin devamlılığına bağlı olması, • Sermaye temininde zorluklarla karşılaşılabilmesi.

2. Ortaklıklar (Partnerships): Birden fazla kişinin bir araya gelerek kurmuş olduğu şirketlerdir. Bu tür şirketlerde ortaklar, mali kaynakları ile kişisel yetkinliklerini bir araya getirmektedirler. Ortaklar, bir avukat yardımıyla “Ortaklık Anlaşması” yaparak kar, zarar ve diğer konularda sorumluluklarının sınırlarını belirleyerek kendilerini koruma altına alabilir.

Avantajları:	Dezavantajları:
• Kuruluşunun basit olması, • İş yeri açma maliyetinin ortaklar arasında pay edilmesi, • Yönetim, kar ve varlıkların paylaşımının söz konusu olması, • Vergi avantajlarının bulunması.	• Şahıs işletmesinde olduğu gibi, işletme ile şahıs arasında hukuki farklılık bulunmaması, • Ortakların sınırsız sorumluluk taşıması, • Ortak bulunmasında güçlüklerle karşılaşılabilmesi, • Ortaklardan biri tarafından alınan kararın, diğer ortağı etkilemesi.

3. Sermaye Şirketleri (Corporations): Sermaye şirketleri, Federal veya Eyalet düzeyinde kurulabilmektedir. Bu şirketler hukuki olarak tüzel kişilik kazanırlar. Kanada’da en yaygın şirketleşme türüdür. Bu işletmelerin hisse sahipleri, işletmenin borçlarından, yükümlülüklerinden ve işletmenin aldığı karar ve uygulamalardan şahsen sorumlu olmamaktadır.

Avantajları:	Dezavantajları:
• Sınırlı sorumluluk, • Sahipliğin el değiştirebilmesi, • Şirket varlığının kişilere bağlı olmaması, • Tüzel kişiliğe sahip olması, • Kolay sermaye temin edebilmesi, • Vergi avantajları bulunması.	• Yasal olarak sıkı denetim, • Kuruluş maliyetinin yüksekliği, • Kapsamlı kayıtların gerekliliği • Devlete yıllık rapor dosyası verilmesi,

Şirket türlerine ilişkin aşağıdaki bağlantıdan detay bilgi edinilebilmektedir.

<https://www.bdc.ca/en/articles-tools/start-buy-business/start-business/advantages-different-business-structures>

Şirket Kuruluşu:

Şirket kuruluşuna ilişkin kurallar, şirketin türü ve bulunduğu Eyalet ve hangi düzeyde kurulacağına göre (federal, eyalet veya bölge) değişiklik gösterebilmektedir.

Şahıs İşletmeleri (Sole Proprietorship) ve Ortaklıklar (Partnership) eyalet/bölge kanunlarına göre kurulmaktadır. Eyaletlerin kuralları farklı olabildiğinden, şirketin kurulacağı yerdeki düzenlemelerin incelenmesi gerekir. Detaylı bilgiye aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir.

<https://www.canada.ca/en/services/business/start/register-with-gov/register-sole-prop-partner.html>

Sermaye Şirketleri (Corporations) federal veya eyalet/bölge düzeyinde kurulabilir. Federal kuruluşlarda yetkili merci Corporations Canada, eyalet/bölge kuruluşlarında ise ilgili tescil kurumudur. Federal kuruluşlarda şirket, tüm Kanada genelinde aynı ticaret unvanıyla faaliyet gösterebilir. Bununla birlikte, federal kuruluş tek başına eyalet veya bölgelerde doğrudan faaliyet izni sağlamaz. Şirketin iş yapmak istediği her eyalet/bölge için ayrıca ilgili tescil kurumuna “extra-provincial registration” yaptırması gerekmektedir.

Eyalet veya bölge düzeyinde kurulan şirketler de esasen yalnızca kendi eyalet/bölgeleri içinde faaliyet gösterebilir; başka eyalet/bölgelerde iş yapmak istediklerinde yine extra-provincial registration zorunludur. Detaylı bilgiye aşağıdaki bağlantılardan ulaşılabilir.

<https://www.canada.ca/en/services/business/start/register-with-gov/register-corp.html>

<https://ised-isde.canada.ca/site/corporations-canada/en/business-corporations/how-incorporate-business>

Yabancı Şirketin Kanada’da Yapılanması Kanada’da iki şekilde yapılabilir:

Bağlı Ortaklık (Subsidiary) Kanada’da ayrı bir tüzel kişilik olarak kurulan şirkettir. Kuruluş şartları yerli sermaye şirketleri ile aynıdır. Federal düzeyde kurulsun bile, faaliyet göstereceği eyaletin kayıt ve izin süreçlerini tamamlaması gerekir. Bağlı ortaklığın kar ve zararları yalnızca Kanada’daki faaliyetlerle sınırlıdır. Ana şirkete kar aktarımı temettü (dividend) yoluyla yapılır ve bu dağıtımlar Kanada’da vergilendirilir.

Şube (Branch) yabancı şirketin ayrı bir tüzel kişiliği olmayan uzantısıdır. Şubenin tüm yükümlülüklerinden ana şirket doğrudan sorumludur. Kar transferinde Kanada, “branch tax” adı altında stopaj benzeri bir vergi uygular.

c. Vergi Uygulamaları

Kanada’da vergi mevzuatı, Federal bir kuruluş olan Kanada Gelir İdaresi (Canada Revenue Agency-CRA) ve Eyaletlerin vergi idareleri tarafından yürütülmektedir.

Kanada ile ülkemiz arasında **Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması (ÇVÖA)** bulunmaktadır. Anlaşma metnine, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110429M1-4-1.pdf> adresinden ulaşılabilir.

Kurumlar Vergisi

Kanada’da yasal federal kurumlar vergisi oranı %38 olmakla birlikte, çeşitli indirim ve muafiyetler sonucunda fiili federal kurumlar vergisi oranı **%15** olarak uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra, yıllık belirli bir kazanç eşliğinin altında kalan küçük işletmeler için federal kurumlar vergisi oranı **%9’a** kadar indirilebilir. Ayrıca, eyalet ve bölge hükümetleri de kendi kurumlar vergisi oranlarını uygulamakta olup, bu oranlar genellikle **%8 ile %16** arasında değişmektedir. Dolayısıyla şirketlerin toplam kurumlar vergisi yükü, federal ve eyalet vergilerinin birleşimi sonucunda genellikle **%23–31** aralığında olmaktadır.

<https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/tax/businesses/topics/corporations/corporation-tax-rates.html>

Gelir Vergisi

Gelir Üzerinden Alınan Vergiler de Federal ve Eyalet bazında ayrı ayrı tahsil edilmekte ve gelir dilimlerine göre farklılık göstermektedir. Federal Gelir Vergisi, gelir dilimine göre **%15 ile %33** arasında; Eyalet Gelir Vergisi oranları ise **%4 ile %21** arasında değişmektedir. Böylece, toplam gelir vergisi yükü, eyalete göre değişmekle birlikte üst gelir dilimlerinde **%45–54** seviyelerine ulaşabilir.

<https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/tax/individuals/frequently-asked-questions-individuals/canadian-income-tax-rates-individuals-current-previous-years.html>

Kanada Gelir Vergisi Kanunu'na (Income Tax Act) göre Kanada mukimi olmayan ancak Kanada'da iş yapan kişilerin Kanada Vergi İadesi Formu doldurmaları ve yasada belirlenen esaslara göre vergilendirilebilen gelir üzerinden hesaplanan vergi miktarını ödemeleri gerekmektedir. Kanada mukimi olmayan kişiler şu şekilde tanımlanmaktadır:

- Kanada dışında bir ülkede ikamet eden kişiler,
- Kanada ile ikamet bağı olmayan ve vergi yılında Kanada'da yaşamayan ya da vergi yılında Kanada'da 183 günden daha az süre bulunanlar.

<https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/tax/international-non-residents/individuals-leaving-entering-canada-non-residents/non-residents-canada.html>

Vergi Beyannameleri

Kanada'da eyaletlerin ve bölgelerin büyük çoğunluğunda, federal hükümet ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde gelir ve kurumlar vergisi Kanada Gelir İdaresi (Canada Revenue Agency – CRA) tarafından toplanmaktadır. Ancak Quebec, hem bireysel gelir vergisi hem de kurumlar vergisi tahsilatını kendi vergi idaresi olan Revenu Québec aracılığıyla yürütmektedir. Alberta'da ise eyalet kurumlar vergisi doğrudan eyalet hükümeti tarafından toplanmaktadır.

Gelir vergisi beyannamelerinin, her yıl 30 Nisan'a kadar verilmesi gerekmektedir. Serbest meslek faaliyeti yürüten kişiler için bu süre 15 Haziran'a kadar uzamakla birlikte, ödenecek vergilerin 30 Nisan'a kadar ödenmesi zorunludur. Kurumlar vergisi beyannameleri ise şirketin hesap döneminin bitiminden itibaren altı ay içinde verilmelidir. Ödeme yükümlülüğü şirketin büyüklüğüne göre değişmekle birlikte, genellikle hesap döneminin bitimini izleyen iki ya da üç ay içinde yerine getirilmesi gerekmektedir.

Amortisman

Amortisman hesaplaması ilişkin detaylara <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/tax/businesses/topics/sole-proprietorships-partnerships/report-business-income-expenses/claiming-capital-cost-allowance/classes-depreciable-property.html> adresinden erişilmesi mümkün bulunmaktadır.

Gümrük Vergileri

Kanada'ya ithalat, esasen federal ölçekte düzenlenmekte olup ithalatçıların gümrük işlemlerinde uymaları gereken kurallar ve gümrük vergilerinin hesaplanma biçimleri Gümrük Kanunu'nda (Customs Act); gümrük vergisi oranları ise Gümrük Tarifesinde (Customs Tariff) yer almaktadır.

Kanada Sınır Hizmetleri Ajansı (Canada Border Services Agency), Kanada'nın gümrük hizmetlerinden ve sınır mevzuatına uyumun sağlanmasından sorumlu federal kuruluştur.

Kanada'nın 2025 yılı Gümrük Tarifesine aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir. Türkiye ve Kanada arasında ticaret anlaşması bulunmadığından Türkiye menşeli ürünler için MFN tarifesi uygulanmaktadır.

<https://www.cbsa-asfc.gc.ca/trade-commerce/tariff-tarif/2025/01-99/01-99-2025-eng.pdf>

Kanada, genel olarak liberal bir dış ticaret rejimine sahip olup özellikle Kanada’da üretilmeyen birçok ürün gümrük vergisinden muaftır. Diğer taraftan, et, et ürünleri, süt, süt ürünleri, yumurta gibi bazı tarım ürünlerinde oldukça yüksek gümrük vergileri uygulanmaktadır. Yine, Türkiye’nin de ihracatı bulunduğu tekstil ve konfeksiyon ürünlerinde (%18 seviyelerinde) ve gemilerde (%25 seviyelerinde) gümrük vergileri yüksek seviyelerdedir. Ayrıca, demir-çelik ürünlerinin önemli bölümünde ülke bazlı anti-damping ve sübvansiyon önlemleri uygulanmaktadır.

DTÖ kayıtlarına göre 2023 yılında ortalama uygulanan tarife oranı %3,8 düzeyinde olup söz konusu oran tarım ürünlerinde %14,8; sanayi ürünlerinde ise %2 düzeyindedir. Toplam sanayi ürünleri tarife satırlarının %79,2’si ve tarım ürünleri tarife satırlarının %68,7’si gümrük vergisinden muaftır. Ortalama uygulanan MFN tarife oranı en yüksek olan sektörler arasında hayvan ürünleri (%24), süt ürünleri (%242,5), hazır giyim (%16,5), ulaştırma ekipmanları (%5,3), hububat ve tahıl ürünleri (%19,9), çay-kahve ürünleri (%10,1) yer almaktadır.

İç Vergiler ve Oranları

Kanada’da vergi mevzuatı, federal bir kuruluş olan Kanada Gelir İdaresi (Canada Revenue Agency-CRA) ve eyaletlerin vergi idareleri tarafından yürütülmektedir.

İthalatta, gümrük vergisine ek olarak %5 oranında federal GST (Goods and Services Tax) tahsil edilmektedir. Bunun yanı sıra, bazı eyaletler kendi satış vergilerini Provincial Sales Tax (PST) adıyla uygularken, bazıları federal vergiyle birleşik şekilde Harmonized Sales Tax (HST) olarak tahsil etmektedir.

Detayları eyalet bazında değişmekle beraber temel gıda ürünlerinden, sağlık ve eğitim harcamalarından vergi alınmamaktadır. Diğer taraftan alkollü içecekler, şarap, bira ve tütün ürünlerinin hem ülke içinde üretiminde hem de ithalatında Özel Tüketim Vergisi uygulanmaktadır.

Eyalet veya Bölge	Vergi Türü	Eyalet Vergisi	Toplam Oran
Alberta	GST	0	%5
British Columbia	GST + PST	%7	%12
Manitoba	GST + PST	%7	%12
New Brunswick	HST	%10	%15
Newfoundland and Labrador	HST	%10	%15
Northwest Territories	GST	0	%5
Nova Scotia	HST	%10	%14
Nunavut	GST	0	%5
Ontario	HST	%8	%13
Prince Edward Island	HST	%10	%15
Quebec	GST + QST	%9,975	%14,975
Saskatchewan	GST + PST	%6	%11
Yukon	GST	0	%5

Tablo-3: Eyalet/Bölge Bazında Satış Vergisi Oranları

Detayları Eyalet bazında değişmekle beraber, temel gıda ürünlerinden, sağlık ve eğitim harcamalarından vergi alınmamaktadır.

Diğer taraftan alkollü içecekler, şarap, bira ve tütün ürünlerinin hem ülke içinde üretiminde hem de ithalatında Özel Tüketim Vergisi uygulanmaktadır.

d. Sosyal Güvenlik Uygulamaları

Kanada vatandaşları ve kalıcı ikamet sahipleri sosyal güvenlik sistemine dahil olup, temel sağlık giderleri eyaletlerin işlettiği Medicare sistemi kapsamında karşılanmaktadır. Ancak ilaçların büyük bölümü, diş ve göz tedavileri, ambulans, fizik tedavi ve benzeri hizmetler için tamamlayıcı özel sağlık sigortaları gereklidir.

Emeklilik sistemi, Kanada Emeklilik Planı (CPP) ve Quebec Emeklilik Planı (QPP) temelinde kurulmuş olup, işveren ve sendika fonlarıyla desteklenmektedir. Federal hükümet ayrıca 65 yaş üzerindeki kişilere Old Age Security (OAS) kapsamında gelir durumuna bağlı olarak aylık ödeme yapmaktadır. Kanada’da sigorta sektörü oldukça güçlüdür ve nüfusun önemli bir kısmı hayat ve tamamlayıcı sağlık sigortası kapsamındadır.

2. Potansiyel Yatırım Alanları

Altyapı ve inşaat, havacılık ve uzay, otomotiv, madencilik, petrol ve doğalgaz, tarım ve gıda, temiz teknolojiler, yenilenebilir enerji, telekomünikasyon, yazılım, sağlık teknolojileri ve ilaç endüstrisi Kanada ekonomisinde önde gelen sektörleri oluşturmaktadır.

Altyapı ve İnşaat:

Kanada İstatistik Kurumuna göre, Kanada inşaat sektörünün büyüklüğü 2024 yılında 168 milyar Kanada dolarına ulaşarak ülkenin gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYH) %7,4’ünü oluşturmuştur. 2024 yılında inşaat sektörü 1.642.000 istihdam sağlayarak toplam istihdamın %7,7’sini karşılamıştır.

Müteahhitlik faaliyetleri Ontario, Quebec, British Colombia ve Alberta’da yoğunlaşmaktadır. 2021–2024 döneminde Kanada’da toplam inşaat izinlerinin değeri genel olarak artış göstermiştir. 2021 yılında 127,4 milyar Kanada doları seviyesinde olan toplam inşaat izinleri 2024 yılında 145,4 milyar Kanada dolarına yükselmiştir.

Bank of Kanada 2024 yılının Haziran ayında faiz indirimine başlamıştır. 2024 yılında yapılan indirimlerle faiz %5’ten %3,25’e düşürülmüştür. Bank of Kanada’nın 2025 yılında da indirimlere devam ederek faizi Mart ayında %2,75’e düşürmüştür. ABD tarifeleri ve düşük petrol fiyatları nedeniyle oluşacak ekonomik daralmayı ve son dönemde artan işsizliği telafi etmek amacıyla Kanada Merkez Bankasının 2025 yılının ikinci yarısında da faiz indirimlerine devam etmesi beklenmektedir.

Bu faiz indirimlerinin, konut kredisi faiz oranlarını düşürmesi sayesinde konut alımlarını daha cazip hale getirmesi ve dolayısıyla konut satışlarını ve inşaat malzemelerine olan talebi olumlu yönde etkilemesi öngörülmektedir.

Son yıllarda artan konut krizi, özellikle büyük şehirlerdeki arz-talep dengesizliği ve yaşam maliyetlerinin yükselmesiyle daha görünür hale gelmiştir. Bu durum, hükümetin düşük maliyetli ve erişilebilir konut projelerine daha fazla kaynak ayırmasına neden olmuştur. Kanada hükümeti, Build Canada Homes adlı devlet kuruluşunu hayata geçireceklerini ve önümüzdeki on yılda inşaat hızını iki katına çıkarmayı hedeflediğini açıklamıştır.

Diğer taraftan, Kanada'nın en büyük ticaret ortağı olan ABD ile yaşanan ticaret politikaları kaynaklı gerilim ve küresel ekonomik belirsizlikler, Kanada ekonomisinde kısa vadeli yavaşlama beklentilerini gündeme getirmiştir. Bu nedenle, özellikle iç talebi canlı tutmak ve ekonomik büyümeyi desteklemek amacıyla inşaat ve altyapı sektörlerine yönelik kamu yatırımlarının artırılması yönünde bir eğilim görülmektedir.

Büyük altyapı projelerini hızlandırmayı amaçlayan C-5 yasası 26 Haziran 2025 tarihinde Kanada parlamentosundan geçerek yasalaşmıştır. Yasa, ulusal çıkar bulunduğu değerlendirilen projelerin onay süreçlerini hızlandırmak amacıyla çeşitli yasal gerekliliklerden muaf tutulmalarını sağlamaktadır. Yasayla birlikte büyük projelerin iki yıl içinde onaylanması ve ayrıca eyaletler arası işgücü eyaletler arası işgücü ve mal hareketliliğinin önündeki engellerin azaltılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, ABD tarifeleri nedeniyle yavaşlayan ekonominin özellikle enerji, ulaşım ve iletişim altyapısı gibi stratejik alanlardaki projeler ile canlandırılması amaçlanmaktadır. Bu amaçla Alberta eyaletinin Calgary şehrinde Büyük Projeler Ofisi (Major Projects Office) kurulmuştur. Limanlar, doğalgaz ve petrol boruları, kritik mineral madenciliği, ulaşım altyapısı, enerji projeleri ve telekomünikasyon projelerinin büyük projeler olarak değerlendirecek projeler arasında olduğu belirtilmektedir.

Öte yandan, Bill 5 (Protect Ontario by Unleashing our Economy Act) isimli benzer bir yasa Ontario Eyaletinde 5 Haziran 2025'te yasalaşmıştır. Söz konusu yasa da, Ontario hükümetine özel ekonomik bölgeler oluşturma yetkisi vermekte ve bu bölgelerde şirketleri veya projeleri herhangi bir eyalet yasası, eyalet yönetmeliği veya belediye yönetmeliğine uyma zorunluluğundan muaf tutabilmektedir. Kolaylaştırılmış madencilik izinleri söz konusu yasanın temelini oluştururken, madencilik projeleri için onay sürecinin ortalama dört yıldan iki yıla indirilerek önemli ölçüde kısaltılması amaçlanmaktadır.

Türk yatırımcılar açısından, Kanada inşaat sektörü hem konut hem de altyapı projeleri bakımından önemli fırsatlar sunmaktadır. Özellikle son dönemde büyük altyapı, maden ve enerji projelerinin hızlandırılmasına yönelik düzenlemeler ile ticaretin çeşitlendirilmesine dair politikalar, sektörde yabancı yatırımcılar için daha elverişli bir ortam oluşturmaktadır.

Otomotiv

Kanada otomotiv sektörü, yıllık yaklaşık 1,5 milyon adet araç üretimi ile ülkenin en büyük imalat sanayilerinden biridir ve 500 binden fazla kişiye doğrudan ve dolaylı istihdam sağlamaktadır. Üretim kapasitesi ağırlıklı olarak Ontario Eyaleti'nde yoğunlaşmış olup, General Motors (Oshawa), Ford (Oakville), Stellantis/Chrysler (Windsor ve Brampton), Toyota (Cambridge ve Woodstock) ve Honda (Alliston) gibi küresel üreticiler burada büyük montaj ve üretim tesisleri işletmektedir.

Ülkedeki otomotiv sektörünün en büyük avantajı dünyanın en büyük otomotiv pazarlarından biri olan ABD'ye yakınlığıdır. 2023 yılında Kanada'da üretilen araçların yaklaşık 1,2 milyon adedi ABD'ye ihraç edilmiştir. Bu yüksek oran, Kanada otomotiv sanayisinin ABD pazarına olan güçlü entegrasyonunu ve bağımlılığını göstermektedir.

Kanada hükümeti, 2035 yılı itibarıyla sadece sıfır emisyonlu araç satışına izin verme hedefini benimsemiştir. Bu doğrultuda elektrikli araçların yaygınlaşmasını desteklemek için güçlü teşvik mekanizmaları uygulanmaktadır. Federal düzeyde, sıfır emisyonlu araç satın alan bireylere 5.000 Kanada dolarına kadar hibe sağlanmaktadır. Ayrıca elektrikli araç şarj altyapısı yatırımları için kamu fonları ayrılmakta, otomotiv üreticilerine yeşil dönüşüm yatırımları için destek paketleri sunulmaktadır.

Kanada hükümeti son yıllarda sektörü özellikle elektrikli araçlar (EV) ve batarya teknolojileri alanında stratejik öncelik haline getirmiştir. Ülkenin lityum, nikel ve kobalt gibi kritik madenler bakımından zengin kaynaklara sahip olması, elektrikli araç tedarik zincirinde stratejik bir avantaj yaratmaktadır. Bu çerçevede birçok firma büyük ölçekli batarya yatırımları yapmaktadır.

Söz konusu yatırımlar arasında önde gelenler aşağıda sıralanmaktadır:

- \$7 milyar-Volkswagen'in bağlı şirketi "PowerCo" şirketi kanalı ile, ilk deniz aşırı EV batarya imalat tesisi; St. Thomas, Ontario.
- \$5 milyar-Stellantis and LG Energy Solution; EV batarya imalatı; Windsor, Ontario.
- \$1.5 milyar-Umicore; dünyanın önde gelen net-zero tesisi; EV batarya aksam ve parçaları imalatı; Loyalist Township, Ontario.
- \$600 milyon-CAM tesisi için General Motors / POSCO Future M Co., Ltd.; Bécancour, Quebec.

Diğer taraftan, planlanan bazı batarya yatırım projeleri çeşitli nedenlerle ertelenmiş veya iptal edilmiştir (Honda – Ontario, Northvolt - Québec, EcoProBM & SK On - Québec, E-One Moli -British Columbia, Ford Oakville Assembly - Ontario).

Bununla birlikte, ABD'nin uyguladığı yüksek gümrük tarifeleri (çelik ve otomotiv ürünlerinde) Kanada otomotiv sektörünü olumsuz etkilemektedir. ABD'ye ihracata bağımlı olan sektör, bu tarifeler nedeniyle maliyet baskısı ve rekabet kaybı yaşamakta, bu da üretim ve yatırım kararlarında belirsizlik yaratmaktadır.

Türk yatırımcılar açısından, Kanada otomotiv sektöründe özellikle yan sanayi alanında işbirliği fırsatları öne çıkmaktadır. Ülkedeki büyük montaj tesisleri düzenli olarak yüksek miktarda parça ve ekipman tedarik etmektedir. Ayrıca Kanada'nın lityum, nikel ve kobalt gibi kritik minerallerdeki zenginliği, ülkenin batarya yatırımlarını hızlandırmakta ve tedarik zincirinde yeni işbirliği alanları yaratmaktadır.

Madencilik:

Kanada, dünya genelinde önde gelen madencilik ülkelerinden biridir. 2023 yılı itibarıyla madencilik sektörü (maden çıkarımı, metal işleme ve destek hizmetleri dahil) yaklaşık 125 milyar Kanada doları hacme ulaşarak ülke GSYH'sinin yaklaşık %5'ini oluşturmuştur. Sektör doğrudan 400.000 kişiye istihdam sağlamaktadır. Kanada'nın en fazla ihraç ettiği madenler arasında altın, potas, elmas, bakır, kömür ve alüminyum öne çıkmakta, bu ürünler ülkenin ihracat gelirlerinde belirleyici rol oynamaktadır.

Kanada, altın, nikel, uranyum, potas, kobalt ve platin grubu metaller gibi stratejik madenlerde dünyada ilk beş üretici arasında yer almaktadır. Ayrıca dünyanın en büyük potas üreticisi ve

ikinci büyük uranyum üreticisi konumundadır. Alüminyumda dünyanın dördüncü büyük üreticisidir. Ülke, bakır, kobalt, çinko ve altın gibi minerallerde de dünya çapında ön sıralarda yer almaktadır. Ayrıca, Kuzeybatı Bölgeleri'nde keşfedilen elmas yatakları, Kanada'yı son yıllarda dünyanın önde gelen elmas üreticilerinden biri haline getirmiştir.

Kanada, temiz enerji dönüşümünde kritik rol oynayan minerallerde stratejik bir üretici konumundadır. Lityum, grafit, kobalt ve nadir toprak elementleri, batarya teknolojileri ve elektrikli araçlar için öncelikli görülmekte olup, federal hükümet bu alanda 2022'de başlatılan Kanada Kritik Mineraller Stratejisi kapsamında 4 milyar Kanada dolarının üzerinde kamu desteği sağlamaktadır.

Kanada Kritik Minareller Stratejisine aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir.

<https://www.canada.ca/en/campaign/critical-minerals-in-canada/canadas-critical-minerals-strategy.html>

Madencilik faaliyetleri ülke geneline yayılmış olmakla birlikte, bazı bölgeler öne çıkmaktadır:

- **Ontario:** Altın, nikel ve bakır; ayrıca Ring of Fire bölgesiyle birlikte yeni kromit, nikel ve kobalt yatırımları.
- **Quebec:** Demir cevheri, lityum ve alüminyum.
- **British Columbia:** Kömür, bakır ve molibden.
- **Saskatchewan:** Potas ve uranyum.
- **Kuzey Bölgeler (Nunavut, Yukon, NWT):** Elmas ve altın.

Kanadalı madencilik şirketleri yalnızca ülke içinde değil, küresel ölçekte de güçlü bir varlığa sahiptir. 2023 yılında Kanadalı şirketlere ait madencilik varlıklarının toplam değeri 336,7 milyar Kanada dolarına ulaşmış, bunun 220,4 milyar dolarlık kısmı (%65'i) Kanada dışındaki 95 ülkede yer almıştır. Yurt dışı yatırımların en yoğun olduğu bölgeler Latin Amerika (Meksika, Şili, Peru'da altın, bakır ve gümüş), Afrika (Mali, Fildişi Sahili ve Etiyopya'da altın) ve Asya-Pasifik (Avustralya, Papua Yeni Gine gibi ülkelerde çeşitli mineral projeleri) olmuştur.

Son dönemde federal ve eyalet düzeyinde yapılan yasal düzenlemeler, madencilik projelerinin çevresel izin ve onay süreçlerini hızlandırmaya yöneliktir. Bu reformlarla, özellikle kritik minerallerde büyük yatırımların daha kısa sürede devreye alınması hedeflenmektedir. Bu kapsamda en çok dikkat çeken bölge, Ontario'daki Ring of Fire bölgesidir. Burada keşfedilen büyük kromit, nikel ve kobalt rezervleri, Kanada'yı elektrikli araç bataryaları ve temiz enerji teknolojileri için stratejik bir merkez haline getirme potansiyeline sahiptir. Federal ve Ontario hükümetleri, bu bölgedeki ulaşım altyapısı ve madencilik projeleri için yatırım planları açıklamışlardır.

Kanada madencilik sektörü, hem ülke ekonomisi içindeki payı hem de küresel yatırım ağındaki güçlü konumu itibarıyla uluslararası yatırımcılar açısından stratejik öneme sahip bir alandır.

Kanada madencilik sektöründeki detaylı istatistiklerine aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir.

<https://natural-resources.canada.ca/minerals-mining/mining-data-statistics-analysis/minerals-economy>

Petrol ve Doğalgaz

Kanada, petrol ve doğalgaz üretiminde önde gelen ülkelerden biridir. 2023 yılı itibarıyla günlük ortalama 4,9 milyon varil petrol üretimi ile dünyanın dördüncü büyük petrol üreticisi, yıllık ortalama 17,9 milyar cubic feet/gün doğalgaz üretimi ile beşinci büyük doğal gaz üreticisi konumundadır. Kanıtlanmış ham petrol rezervleri 172 milyar varil civarındadır ve bunun yaklaşık %95'i Alberta'da Sektör doğrudan ve dolaylı olarak yüzbinlerce kişiye istihdam sağlamaktadır.

ABD'li petrol rafinerileri, Kanada'dan ağır ham petrol ithal etmektedir. 2023 yılında ABD'ye 125 milyar Kanada doları petrol ihraç edilmiştir. Ham petrol ihracatının yaklaşık %98'i ve doğalgaz ihracatının neredeyse tamamı ABD pazarına yönelmektedir. Ancak son dönemde ABD ile yaşanan ticari gerilimler ve gümrük politikaları, Kanada'yı enerji ihracatında pazar çeşitlendirmeye zorlamaktadır. Bu doğrultuda, British Columbia'nın Kitimat kentinde kurulan LNG Canada tesisi 2025 itibarıyla faaliyete geçmiş ve Kanada'ya Asya pazarına doğrudan sıvılaştırılmış doğalgaz ihracatı yapma imkanı sağlamıştır.

Özellikle Alberta, doğalgaz ve petrolünü Pasifik kıyısına ulaştıracak yeni boru hattı projelerinin hızlandırılmasını istemektedir. Ancak bu projeler, çevresel kaygılar ve siyasi çekinceler nedeniyle diğer eyaletlerden her zaman tam destek görememektedir. Buna rağmen federal hükümet, enerji ihracatının çeşitlendirilmesini ve Kanada'nın küresel enerji güvenliğinde daha güçlü bir rol üstlenmesini stratejik hedef olarak görmektedir.

Kanada petrol ve doğalgaz sektörü, sahip olduğu büyük rezervler, üretim kapasitesi ve artan LNG yatırımlarıyla hem ülke ekonomisi hem de küresel enerji arz güvenliği açısından stratejik öneme sahip bir alandır.

Kanada'nın enerji sektörüne ilişkin detaylı istatistiklere aşağıdaki linkten ulaşılabilir.

<https://energy-information.canada.ca/en/energy-facts>

Tarım ve Gıda:

Kanada, sahip olduğu geniş tarım arazileri ve verimli üretim kapasitesiyle dünya gıda tedarikinde önemli bir aktördür. Tarım ve gıda sektörü, 2023 yılında ülke GSYH'sinin yaklaşık %6'sını oluşturmuş, doğrudan 250 binden fazla kişiye istihdam sağlamıştır. Kanada, özellikle tahıl, yağlı tohumlar, et ve süt ürünleri ihracatında küresel ölçekte öne çıkmaktadır.

Buğday ve Kanola (Kolza Yağı): Kanada, dünyanın en büyük kanola üreticisi ve ihracatçısıdır. En yoğun üretim Saskatchewan, Alberta ve Manitoba eyaletlerindedir.

Baklagiller: Mercimek, nohut ve bezelye üretiminde Kanada, dünyanın önde gelen tedarikçilerindendir. Mercimek üretimi ağırlıklı olarak Saskatchewan'da yapılmaktadır.

Et ve Süt Ürünleri: Alberta, Kanada'nın en önemli sığır eti üretim merkezidir. Quebec ise ülkenin en büyük süt ve süt ürünleri üreticisi konumundadır.

Mısır ve Soya: Ontario ve Quebec'te yoğunlaşmış olup, özellikle yem ve işlenmiş gıda sanayinde kullanılmaktadır.

Havacılık ve Uzay:

Kanada havacılık ve uzay sektörü yıllık yaklaşık 25 milyar Kanada doları ciroya ulaşmakta ve 200 binden fazla kişiye doğrudan veya dolaylı istihdam sağlamaktadır. Montreal, Toronto ve Winnipeg başta olmak üzere, ülke genelinde güçlü bir tedarik zinciri ve Ar-Ge ekosistemi bulunmaktadır. Montreal, Boeing, Airbus, Bombardier, Pratt & Whitney ve L3Harris gibi küresel üreticilere ev sahipliği yaparak dünyada havacılık bakımından en yoğun kümelenmelerden biri haline gelmiştir.

Kanada hükümeti, havacılık ve uzay sanayisini stratejik sektör olarak tanımlamakta ve yenilikçi üretim, yeşil dönüşüm, dijitalleşme ve savunma projeleri için çeşitli teşvikler sağlamaktadır. Kanada Uzay Ajansı (Canadian Space Agency – CSA), uluslararası işbirliklerinde aktif rol oynamakta; Artemis Ay Programı kapsamında NASA ile birlikte çalışarak Ay’a gönderilecek Lunar Gateway istasyonuna robotik kol (Canadarm3) geliştirmektedir. Ayrıca Kanada, gözlem uyduları ve iletişim teknolojileri alanında da yatırımlarını artırmaktadır.

Türk yatırımcılar açısından, Kanada’nın havacılık ve uzay sektöründeki güçlü altyapısı, ileri teknoloji üretim kapasitesi ve nitelikli işgücü önemli fırsatlar sunmaktadır. Türk firmaları, özellikle yan sanayi parçaları, motor bileşenleri, yazılım ve bakım-onarım hizmetleri alanlarında Kanada’daki küresel üreticilerle işbirliği geliştirebilir. Ayrıca, Türkiye’nin insansız hava araçları ve savunma havacılığındaki tecrübesi, Kanada’nın artan savunma ve güvenlik ihtiyaçlarıyla birleştiğinde ortak projeler için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Yapay Zeka, Yazılım ve Bilgi İletişim Teknolojisi

Kanada, bilgi iletişim teknolojileri (ICT sektörü 2023 itibarıyla Kanada ekonomisinin yaklaşık %5,7’sini oluşturmuş, 700 binden fazla kişiye istihdam sağlamıştır.

Toronto, Montreal ve Edmonton, yapay zeka araştırmaları ve uygulamaları açısından öne çıkan merkezlerdir. Montreal, üniversiteler ve kamu destekleri sayesinde AI araştırmalarında güçlü bir konuma sahiptir. Ayrıca, Quebec eyaletinde Google, Microsoft, IBM, Samsung ve Thales gibi uluslararası teknoloji firmaları faaliyet göstermektedir. Ayrıca Montreal, Ubisoft ve Warner Brothers gibi küresel oyun stüdyoları için önemli bir merkezdir.

Ontario, Kanada’nın en büyük teknoloji ekosistemine ev sahipliği yapmaktadır. Kanada merkezli OpenText, BlackBerry ve Shopify ile LG, Cisco ve Ericsson gibi yabancı şirketlerin arge merkezleri Ontario’da yer almaktadır. Ontario’da yer alan Toronto–Waterloo Koridoru, Kuzey Amerika’daki en önemli teknoloji kümelenmelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bölgede 15.000 teknoloji şirketi ve 5.000’den fazla start-up faaliyet göstermektedir.

Kanada’nın telekom ve ICT sektörü, özellikle 5G altyapısı, veri merkezleri ve siber güvenlik alanlarında gelişmektedir. Ontario ve Quebec eyaletlerinde büyük veri merkezleri yatırımları yapılmaktadır.

Türk yatırımcılar açısından, Kanada’daki yapay zeka, yazılım ve ICT sektörü özellikle fintech, oyun teknolojileri, bulut bilişim, siber güvenlik ve veri analizi alanlarında işbirliği potansiyeli sunmaktadır.

B. YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ

1. Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı

a. Genel

Kanada’da bir işletmeyi doğrudan ya da dolaylı olarak devralan veya yeni bir şirket kurmak isteyen yabancılar (Kanada vatandaşı olmayanlar veya Kanada’da PR-Kalıcı İkamet Belgesi bulunmayanlar), Kanada Yatırım Kanununa (Investment Canada Act) tabidir. Kanada Yatırım Kanunu’nun amacı, ülkedeki yatırım, ekonomik büyüme ve istihdamı teşvik edecek şekilde yabancılar tarafından yapılacak yatırımın ‘kayda değer’ olup olmadığının ya da ulusal güvenliği tehdit teşkil edip etmediğinin değerlendirilmesidir.

Anılan Kanun hükümleri uyarınca, Kanada vatandaşı olmayan veya ikamet izni bulunmayanların, bir işletmeyi doğrudan ya da dolaylı olarak devralmaları veya yeni bir Kanada şirketi kurmaları halinde, 30 gün içerisinde ilgili makamlara bildirimde bulunmaları ya da değerlendirme başvurusu yapmaları gerekmektedir. Söz konusu başvurular Inovasyon, Bilim ve Ekonomik Kalkınma Bakanlığı (Innovation, Science and Economic Development Canada) veya Kültür Bakanlığı (Department of Canadian Heritage) (kültürel varlıklara konu yatırımlarda) tarafından onaylanmadıkça söz konusu yatırım işlemi gerçekleşmiş sayılmayacaktır.

Kanada Yatırım Kanununa <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/I-21.8/index.html> adresinden, alt düzenlemelerine ise <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/regulations/SOR-85-611/index.html> adresinden erişilmesi mümkün bulunmaktadır.

Kanada Yatırım Kanunu uyarınca, Kanadalı olmayan, DTÖ üyesi bir ülkeye mensup bir yatırımcının Kanadalı bir işletmenin doğrudan kontrolünü almak istemesi halinde, Kanadalı işletmenin şirket değeri 1 milyar 326 milyon CAD’ı aştığı takdirde, söz konusu yatırımın Kanada’ya net faydası açısından incelemeye ve onaya tabi tutulması gerekecektir. Devlete ait ya da devletle bağlantılı işletmelerin Kanadalı bir işletmenin kontrolünü almak istemesi halindeyse, Kanadalı bir işletmenin şirket değeri 528 milyon CAD’ı geçtiği takdirde, söz konusu yatırım satış öncesi incelemeye ve onaya tabi tutulacaktır. Ticaret Anlaşmalarına konu yatırımlar söz konusu ise AB, ABD ve Japonya dahil diğer ilgili ülke yatırımcılarının Kanadalı bir işletmenin doğrudan kontrolünü almak istemesi halinde, Kanadalı işletmenin şirket değeri 1 milyar 989 milyon CAD’ı aştığı takdirde, söz konusu yatırımın Kanada’ya net faydası açısından incelemeye ve onaya tabi tutulması gerekecektir. DTÖ üyesi olmayan bir ülkeden veya Kanada’nın kültürel varlıklarına (kitap yazım ve dağıtımı, müzik, film ve diğer medya ve video oyunları gibi) yönelik doğrudan yatırım olması durumunda söz konusu eşik değer 5 milyon CAD; dolaylı yatırımcı olduğunda 50 milyon CAD olarak belirlenmiştir.

Güvenlik kaygısı olmadığı sürece Kanadalı firmaların satın alınması genellikle mümkündür.

Son dönemde ise maden, enerji ve telekomünikasyon gibi stratejik sektörlerde özellikle Çin menşeli yatırımlara yönelik ulusal güvenlik gerekçeli engellemeler dikkat çekmektedir. Nitekim, Çin merkezli Shandong Gold’un Nunavut’taki TMAC Resources’ı devralma girişimi reddedilmiş, kritik mineraller alanındaki üç Çinli yatırımcıya Kanada’daki projelerden çıkış talimatı verilmiş, Çinli Hikvision’un Kanada’daki faaliyetleri durdurulmuş ve TikTok’un Kanada’da tasfiyesine karar verilmiştir. Bu örnekler, Kanada’nın stratejik sektörlerde yabancı

yatırımlara özellikle Çin ile ilişkili firmalara karşı giderek daha temkinli ve seçici bir yaklaşım benimsediğini ortaya koymaktadır.

b. Yabancı Sermaye Yönelik Kısıtlamalar

i)Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri

Kanada’da yabancıların (Kanada vatandaşı veya oturma sahibi olmayanların) arazi ve taşınmaz edinmeleri ile endüstriyel/ticari bina inşa ettirmelerine yönelik genel bir yasak bulunmamaktadır. Ancak tarım arazisi ediniminde bazı eyalet sınırlamaları vardır; bu kapsamda Alberta’da en çok 20 acre (1 acre $\approx$ 4.047 m²), Saskatchewan’da 10 acre ve Manitoba’da 40 acre büyüklüğündeki tarım arazileri yabancılar tarafından edinilebilmektedir.

Öte yandan, Kanada Hükümeti, Prohibition on the Purchase of Residential Property by Non-Canadians Act adlı yasayı yürürlüğe koyarak gayrimenkul piyasasındaki fiyat artışlarının dizginlenmesi ve konut satışında Kanadalılara öncelik tanınabilmesi amacıyla yabancıların bazı büyükşehir bölgelerinde yarı müstakil evler, üç veya daha az daireli binalardaki meskenler ve kondo tipi konutları satın almasını yasaklamıştır. 1 Ocak 2023’te yürürlüğe giren bu yasak, 1 Ocak 2027’ye kadar uzatılmıştır. Bununla birlikte bazı istisnalar da bulunmaktadır; örneğin çalışma izni sahipleri, belirli kriterleri sağlayan uluslararası öğrenciler ve mülteciler bu düzenlemeden muaf tutulmaktadır.

Yabancı yatırımcılar konut ediniminde ilave vergi yükümlülükleriyle de karşılaşmaktadır. Ontario’da yabancı alıcı vergisi (NRST) eyalet genelinde %25 oranında uygulanırken, Toronto Belediyesi 1 Ocak 2025 itibarıyla ayrıca %10 belediye vergisi (MNRST) getirmiştir. British Columbia’da belirlenmiş bölgelerde yabancı alıcı vergisi %20 düzeyindedir.

Yabancıların gayrimenkullerini kiraya vermeleri halinde, Kanada dışı yerleşik oldukları için kira gelirleri üzerinden brüt tutarın %25’i oranında stopaj vergisi uygulanmaktadır. Ancak Gelir Vergisi Kanunu’nun 216. maddesi uyarınca beyan yoluyla net kira gelirin göre vergilendirme seçeneği kullanılabilir.

ii)Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar

Kanada’da yabancı yatırımlara genel olarak açık bir ortam bulunsa da bazı stratejik sektörlerde önemli kısıtlamalar uygulanmaktadır. Özellikle hava taşımacılığı, yayıncılık, telekomünikasyon, balıkçılık ve madencilik gibi alanlarda yabancı yatırımlara sınırlamalar getirilmektedir. Ayrıca finansal hizmetler sektöründe doğrudan yasal bir yasak olmamakla birlikte, birleşme ve satın almalarla ilişkin inceleme ve onay süreçleri uygulamada ciddi engeller bulunmaktadır. Sağlık, eğitim, enerji ve alkol ithalatı gibi bazı sektörlerde ise güçlü düzenleyici çerçeveler ve tekelleşme eğilimleri, yabancı yatırımcıların girişini sınırlamaktadır.

c) Şirket Kuruluşunda Ayrımcılık

Bazı eyaletlerde geçmişte yabancı sermayeli firmaların en az bir Kanada vatandaşı veya kalıcı ikamet sahibi yönetici bulundurmaları zorunlu tutulmaktaydı. Ancak bu zorunluluk Alberta, Ontario, British Columbia, Quebec, Nova Scotia, New Brunswick, Saskatchewan ve federal düzeyde kaldırılmış olup günümüzde yalnızca Manitoba’da yönetim kurulu üyelerinin en az %25’inin Kanada’da ikamet eden kişilerden oluşması şartı devam etmektedir.

d) Vergi Hukukunda Ayrımcılık

Kanada’da faaliyet göstermek isteyen yabancı yatırımcılar açısından en önemli tercih, şirketi bağlı ortaklık (subsidiary) ya da şube (branch) olarak kurmaktır. Bağlı ortaklık, Kanada’da ayrı bir tüzel kişilik olarak tescil edilen ve hukuken “Kanada şirketi” sayılan bir yapıdır; yabancı sermayeli olsa da yerli şirket statüsünde faaliyet gösterir ve sorumluluk ana şirketten ayrılır. Bağlı ortaklık elde ettiği kârı Türkiye’ye temettü olarak aktardığında, bu dağıtım üzerinden stopaj vergisi ödenmektedir. Şube ise yabancı şirketin doğrudan uzantısıdır, ayrı bir tüzel kişiliği bulunmaz ve bu nedenle vergisel açıdan yabancı şirket muamelesi görür; ayrıca elde edilen kazanç üzerinden şube kazanç vergisi uygulanır ve tüm sorumluluk ana şirkete aittir. Kanada’da uzun vadeli ve kalıcı yatırım yapmak isteyen yabancıların çoğu bağlı ortaklık kurmayı tercih etmektedir.

d) Yabancıların Serbest Dolaşımı

Kanada’da yatırım yapmak veya gayrimenkul satın almak, oturma izni almak için tek başına yeterli değildir. Oturma, çalışma izni ve göçmenlik konuları (Quebec hariç) Federal Hükümetin yetki alanında olup Göç ve Mülteci Koruma Kanunu çerçevesinde düzenlenmektedir. Yabancı girişimciler için Start-up Vize Programı gibi özel programlar uygulanmakta, eyaletler de kendi girişimci programlarını yürütmektedir.

Yabancı işgücü istihdamı ise uzun ve bürokratik bir süreçtir. Çalışma izni başvuruları yalnızca Kanadalı işverenler tarafından yapılabilir; işverenin ihtiyacını yerel işgücüyle karşılayamadığını ispat etmesi gerekir. Başvurular, İstihdam ve Sosyal Kalkınma Kanada (ESDC) tarafından yürütülen “işgücü piyasası etki analizi” testine tabidir. Üst düzey yönetici ve belirli uzmanlık alanlarında çalışanlar bu testten muaf tutulmaktadır. Süreç işveren odaklıdır ve sendikaların görüşleri de dikkate alınmaktadır.

Kanada’da inşaat, tarım, sağlık ve hizmet sektörlerinde hem işçi hem de uzman açığı devam etmektedir. Bu nedenle hükümet, 2025–2027 döneminde göçmen kabulünü sürdürmeyi planlamaktadır. Kalıcı göçmen hedefleri yıllık olarak 395.000’den başlayarak kademeli şekilde azaltılmakta; ancak kabul edilen göçmenlerin büyük bölümü ekonomiye katkı sağlayacak sektörlerde istihdam odaklı olarak seçilmektedir. Doktor, mühendis gibi lisanslı mesleklerde yabancıların istihdamı sıkı denklik süreçlerine bağlı olduğundan, daha çok tarım, inşaat ve bakım hizmetleri gibi alanlarda işgücü ihtiyacının göçmenlerle karşılanmaktadır.

2. Yatırım Teşvik Mevzuatı

Kanada’da yatırım teşvikleri hem federal hem de eyalet düzeyinde uygulanmaktadır. Federal programlar ülke genelinde geçerli olup daha çok vergi indirimleri ve finansman kolaylıkları üzerinden yürütülmektedir. Örneğin Ar-Ge yatırımlarını destekleyen SR&ED vergi kredisi ve Export Development Canada (EDC)’nın sunduğu finansman ve sigorta programları bu kapsamdadır.

Eyalet teşvikleri ise daha çok sektörel ve bölgesel önceliklere odaklanmaktadır. Alberta enerji ve petrokimya yatırımlarını, Ontario otomotiv ve ileri imalatı, Québec yapay zekâ ve havacılığı, British Columbia ise temiz enerji ve film endüstrisini öncelikli olarak desteklemektedir. Bu kurumlar yatırımcılara yerel vergi indirimleri, altyapı kolaylıkları ve işgücü desteği gibi daha somut avantajlar sunmaktadır.

Bu çerçevede, federal teşvikler kapsayıcı olmakla birlikte, yatırım kararlarında genellikle eyaletlerin sektöre özel teşvikleri daha belirleyici rol oynamaktadır.

C. KANADA'DAKİ TÜRK YATIRIMLARI

1. Önde Gelen Yatırımlar ve Sektörler Hakkında Bilgilendirme

Kanada İstatistik Kurumu verilerine göre 2024 yılı itibarıyla Kanada'nın Türkiye'deki doğrudan yatırım stoğu 2 milyar 945 milyon Kanada doları seviyesine ulaşmıştır. Buna karşılık, Türkiye'nin Kanada'daki doğrudan yatırım stoğu 152 milyon Kanada doları olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamlar, yatırım ilişkilerinde esas ağırlığın Kanadalı firmaların Türkiye'de gerçekleştirdikleri yatırımlarda olduğunu göstermektedir.

Türkiye ile Kanada arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşması bulunmamaktadır. Türk yatırımcılar açısından Kanada, çeşitli zorluklar içeren bir pazar olarak öne çıkmaktadır. Ülkeye özgü işçi çalıştırma ve istihdam koşulları, Kanada dışında kazanılan eğitim, sertifika, diploma ve mesleki standartların çoğu zaman tanınmaması ve bu konuda eyaletler arasında dahi farklı uygulamaların olması, yatırım süreçlerini zorlaştırmaktadır. Ayrıca uzun süren bürokratik işlemler, yatırımın başlangıç safhasında karşılaşılan yüksek maliyetler, şirketlerin finansal işlem ve kredi kabiliyetlerinin Kanada tecrübesi bulunmadığı gerekçesiyle adeta sıfırdan değerlendirilmesi, federal hükümetin yanı sıra eyaletler tarafından da tahsil edilen vergiler ile ek standart ve prosedürler, firmalarımızın Kanada'ya yatırım konusunda temkinli davranmalarına neden olmaktadır.

Türkiye'den sermaye transferi ile Kanada'da yatırım yaptığı bilinen ve Bakanlığımız desteklerinden yararlanarak Kanada'da faaliyet gösteren firmalar ve sektörleri;

- Spektra Jeotek San. ve Tic. A.Ş. (Spektra Drilling Canada) – Sondaj Faaliyetleri
- Erdoğanlar Alüminyum San. ve Tic. A.Ş. (ERD Metal Canada) – Alüminyum Profil
- GNCR Holding A.Ş. – Konut İnşaatı
- Barsan Global Lojistik A.Ş. (Barsan Global Logistics) – Lojistik
- Sandalyeci A.Ş. (Sandalyeci Canada) – Ofis Mobilyaları
- Mavi Giyim San. ve Tic. A.Ş. (Mavi Jeans Canada Inc.) – Hazır Giyim
- Arkopa Ahşap Panel San. A.Ş. – Ahşap Panel
- Işık Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş. – Gıda
- Yesu Grup (Yesu Canada) – Gıda
- Doramoda Tekstil San. ve Dış Tic. Ltd. Şti. – (Doree Design) – Hazır Giyim ve Ayakkabı
- Etiya Bilgi Teknolojileri Yazılım San. ve Tic. A.Ş. – Yazılım
- Fezza Tekstil San. ve Tic. Ltd. Şti. – Ev Tekstili
- Hatti Foods Inc. – Gıda
- Meka Beton Santralleri İmalat San. A.Ş. (Meka Machinery Inc.) – Beton Makinaları
- TeamGRAM Inc. – Yazılım
- Ado Madencilik Elektrik Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş. – Madencilik ve Mühendislik
- Aridem Makine Tekstil San. ve Tic. Ltd. Şti. (Aridem Inc.) – Ev Tekstili
- Depot Tapis Savana – Ev Tekstili
- La Dole Rugs – Halı
- İlkiz Giyim San. ve Tic. Ltd. Şti. (Cantas Textile Inc.) – Hazır Giyim

- Egemen Giyim Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (Emilio Guido) – Hazır Giyim
- Sapro Temizlik Ürünleri A.Ş. – Temizlik Ürünleri
- Dolcezza / EMC Hazır Giyim San. Ltd. Şti. / Indap Canada Inc. – Hazır Giyim
- Kastamonu Entegre Ağaç Sanayi ve Ticaret A.Ş. – Ahşap Ürünler
- MrChair – Mobilya
- Sandalyeci – Mobilya
- Sanica Boru – İnşaat Boru
- Mest Group – Sağlık Turizmi
- CEHA Canada Inc. – İşyerleri için Metal Mobilya
- York Hospitality & Millwork Inc. – Otel, konut ve işyeri tasarım ve tedarik iç tasarım hizmeti
- Sarp & Eren Food Brokers Inc. – Gıda
- Veripark Software Canada Inc – Yazılım
- Lazzoni - Mobilya
- Enza Home - Mobilya

Diğer taraftan, Kanada’da belli başlı yatırımı bulunan vatandaşlarımızın çoğu, Kanada’ya göçmen veya öğrenci statüsünde geldikten sonra Kanada vatandaşı olmuş ve Kanada’da elde ettikleri sermaye ile yatırımlarını gerçekleştirmişlerdir. Bu durumda olan vatandaşlarımızın ve firmaların önemli bir bölümü, Türkiye ile ticari bağlarını sürdürmekle ve ülkemize yatırım yapmakla birlikte, karlarını Kanada’da tutmaktadır. Bu durumda olan önemli firmalar ve sektörleri;

- Anatolia Tiles & Stone – Seramik
- ZGEMI Group of Companies – İnşaat, Renovasyon ve Otelcilik
- Intersac Inc. – Kimya ve Madencilik
- Deva Paper Inc. – Kağıt
- Oz Optics Ltd. – Fiber Optik Sensör Teknolojileri
- H&M Global Consulting Inc. (Marash Plais) – Gıda
- Econoplus Électroménagers – Beyaz Eşya
- Musi Furs Inc. – Kürk ve Deri Giyim
- IMCO International Steel Trading Inc Company – Demir ve Çelik
- Solmaz Finest Meat Products – Gıda
- MADO - Gıda
- ASD Laminat
- Wood CA-Ahşap
- The Tile Shop - Seramik
- Arkopa – Mobilya Ahşap
- DCM Metal – Demir Çelik İnşaat Malzemesi
- Technoweld - Demir Çelik İnşaat Malzemesi

Öte yandan, ülkemizin önde gelen bakliyat firmalarından Arbel Bakliyat Hububat Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin ortaklarıncan Kanada’da kurulan ve Kanada’nın yanı sıra, ABD, Avustralya, Çin ve Güney Afrika’da da faaliyet gösteren AGT Food and Ingredients adlı firma, 2009 yılında Arbel’i ve Durum Gıda A.Ş.’yi bünyesine katmış ve 2019 yılında söz konusu firmanın hisseleri Toronto Borsasında halka arz edilmiştir.

ASKO Holding, 2024 yılı Şubat ayında Kanada'nın Manitoba Eyaleti'nde yer alan 'Buhler Industries Inc.' şirketini 50 milyon ABD doları karşılığında satın almıştır. Bu işlem, Türkiye'den Kanada'ya bugüne kadar gerçekleştirilen en büyük doğrudan yatırım olarak kayda geçmiştir. 1932'den bu yana tarımsal makine ve ekipman üreten, 800 kişiye istihdam sağlayan ve Toronto Borsası'na (TSX: BUI) kayıtlı olan Buhler, Kanada ve ABD'de 1.200'den fazla satış noktasına sahiptir. Manitoba'daki Morden ve Winnipeg fabrikalarında traktör, sondaj cihazı ve toprak işleme makineleri ile çeşitli yedek parça ve aksam üretimi gerçekleştirmektedir.

2. Türk Yatırımcıların Karşılaştıkları Sorunlar

Bankacılık alanında Türk firmalarının çeşitli güçlüklerle karşılaştığı görülmektedir. Kanadalı finans kuruluşları, Türk bankalarının teminat mektuplarını çoğu zaman kabul etmemekte; bu nedenle firmalarımız Kanadalı muhabir bankalara komisyon ödeyerek teminat sağlayabilmektedir. Ayrıca, Kuzey Amerika geçmişi bulunmayan firmaların diğer ülkelerde sahip oldukları kredi skorları Kanada bankacılık sisteminde geçerli sayılmamaktadır. Bu durum, hesap açma, para transferi, teminat mektubu temini ve kredi kullanımı gibi konularda zorluklara yol açmaktadır. Bunun yanı sıra yabancı işçi temini, vize ve ikamet izinleri, yüksek vergiler, teminat ve sigorta maliyetleri, denetimler ve bürokratik süreçler de pazara girmek isteyen firmalarımız açısından ek mali külfet ve zaman kaybı yaratmaktadır.

D. DİĞER ÜLKELERİN KANADA'DAKİ YATIRIMLARI (Doğrudan Yabancı Yatırım Verileri)

Kanadalı firmaların yurt dışındaki doğrudan yatırım stoğu 2024 sonunda 2.473,5 milyar CAD seviyesine ulaştı. Kanada'nın yurtdışındaki yatırım stoğu üç sektörde yoğunlaşmaktadır; finans ve sigorta (805,9 milyar CAD), şirket ve işletme yönetimi (539,3 milyar CAD) ve madencilik, taş ocakçılığı ve petrol-doğalgaz çıkarımı (242,9 milyar CAD).

Kanada'nın en fazla yurtdışı yatırım stoğu bulunan ilk beş ülke ABD (1.289,3 milyar CAD), Bermuda (142,4 milyar CAD), Birleşik Krallık (136,5 milyar CAD), Barbados (120,6 milyar CAD) ve Lüksemburg'dur (97,1 milyar CAD).

Kaynak: <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=3610000801>

Öte yandan, Kanada'ya yapılan doğrudan yabancı yatırım stoğu 2024 yılında 1.502,5 milyar CAD seviyesine yükselmiştir.

Kanada'ya en fazla yatırım yapan ilk beş ülke ise ABD (683,8 milyar CAD), Hollanda (182,8 milyar CAD), Birleşik Krallık (97,0 milyar CAD), Lüksemburg (66,9 milyar CAD) ve İsviçre'dir (49,5 milyar CAD)

Kanada'ya son yıllarda yapılan en önemli yabancı yatırımlar arasında öne çıkan projeler aşağıda sıralanmaktadır.

- **BHP'nin Saskatchewan'daki Jansen Potas Madencilik Projesi**, dünyanın en büyük potas yatırımlarından biri olup Kanada'yı küresel üretim merkezlerinden biri haline getirmeyi hedeflemektedir.

- **Dow'un Alberta'da inşa ettiği Net-Sıfır Petrokimya Kompleksi**, etilen/polietilen üretiminde net sıfır emisyon hedefi taşımaktadır.
- **E-One Moli'nin Britanya Kolumbiyası'nda kurduğu Batarya Ar-Ge ve Üretim Tesisi**, yüksek performanslı lityum iyon bataryaların geliştirilmesi ve üretimine odaklanmaktadır.
- **Ericsson'un Ontario ve Quebec'teki Ar-Ge Merkezleri**, 5G ve ileri telekomünikasyon teknolojileri alanında Kanada'daki çalışmalarını güçlendirmektedir.
- **Johnsonville Sausage'in Ontario'daki tesisi**, gıda işleme kapasitesinin artırılması amacıyla genişletilmektedir.
- **Microsoft'un Kanada genelinde sürdürdüğü Dijital Altyapı Genişleme Yatırımları**, bulut bilişim hizmetleri ve veri merkezlerinin kapasitesini yükseltmeyi amaçlamaktadır.
- **Northvolt'un Quebec'te kurduğu Elektrikli Araç Batarya Merkezi**, şirketin Kuzey Amerika'daki en stratejik yatırımlarından birini oluşturmaktadır.
- **Volkswagen Grubu'nun iştiraki PowerCo'nun Ontario'da hayata geçirdiği EV Batarya Fabrikası**, Kanada'yı küresel ölçekte elektrikli araç ekosisteminin üretim merkezlerinden biri haline getirmeyi hedeflemektedir.
- **SK Ecoplant & WorldEnergy GH2'nin Newfoundland & Labrador'daki projesi** ise rüzgar enerjisinden yeşil hidrojen üretimini hedeflemektedir.

Kaynak: <https://www.investcanada.ca/FDIReport2023#fdi-in-action>

E. YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

1. Faydalı Linkler

<https://www.tradecommissioner.gc.ca>
<https://www.investcanada.ca/>
<https://tfocanada.ca/>
<https://www.canada.ca/en/services/business/trade/invest-canada.html>

2. Ulaşılabilecek Hukuki& Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler

Firmalarımızın çalıştığı bilinen belli başlı hukuk ve danışmanlık firmaları;

Firma Unvanı	E Posta	Web Adresi (Varsa)
Turkish Canadian Lawyers' Association ("TCLA")	Turkishcanadianlawyers @gmail.com	https://turkishcanadianlawyers.com
BLG-Borden Ladner Gervais	mkronby@blg.com	https://www.blg.com/en
Gudmundseth Mickelson LLP.	info@lawgm.com skg@lawgm.com	https://www.lawgm.com/
Dentons Canada LLP	cecile.anselmi@dentons.com	https://www.dentons.com
Legisterra	nursel.atar@legisterra.com	https://legisterra.com/contact/
Gowling WLG	nurhan.aycan@gowlings.com	https://gowlingwlg.com/en/